

Příspěvek k historii Odborné skupiny Akustika

Karel Vokurka

Katedra fyziky, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Technická univerzita v Liberci, Studentská 2, 461 17 Liberec; karel.vokurka@tul.cz

V příspěvku je stručně zmíněna historie Odborné skupiny 09-Akustika při Fyzikálně vědecké sekci Jednoty československých matematiků a fyziků (OS Akustika při FVS JČSMF). Autor navazuje na článek Jiřího Ransdorfa a Věry Chalupové, který byl otištěn v r. 1990 v 1. čísle bulletinu Československé akustické společnosti (ČsAS) [1], a na přednášku Pavla Urbana, přednesenou na 90. akustickém semináři ČsAS v květnu 2015 v Nových Hamrech [2]. Jak Jiří Ransdorf a Věra Chalupová, tak i Pavel Urban se však ve svých příspěvcích věnovali pouze historii Odborné skupiny pro hluk a vibrace při Komitétu pro životní prostředí v rámci ČSVTS.

OS Akustika při FVS JČSMF byla založena v roce 1974, tj. o 10 roků později než Odborná skupina pro hluk a vibrace. Práce obou skupin se však do určité míry prolínaly, přinejmenším v tom, že celá řada členů JČSMF se rovněž aktivně podílela na práci v ČSVTS, a naopak, celá řada těch, kteří se podíleli na akcích ČSVTS, se rovněž zúčastňovala akcí pořádaných JČSMF.

Vůdčí a zakládající osobnosti OS Akustika byl přinejmenším v prvních rocích její existence Jiří Wagner, odborný pracovník v oddělení matematiky ve Výzkumném ústavu zvukové, obrazové a reprodukční techniky (VÚZORT) v Praze. Od založení OS Akustika v r. 1974 se podařilo J. Wagnerovi ve spolupráci

s dalšími členy OS Akustika zorganizovat do roku 1982 celkem 67 akustických seminářů [3].

První akustický seminář se konal 3. dubna 1974 na FEL ČVUT v Praze. Na tomto semináři přednesl Zdeněk Kyncl příspěvek *Pásmové spektrum akustických impulsů* [3]. Druhý akustický seminář se konal až za půl roku, a to 6. listopadu 1974, opět na FEL ČVUT v Praze [3]. Další semináře již probíhaly poměrně pravidelně každý měsíc (i když s občasnými několikaměsíčními přestávkami) až do r. 1982. Mezi nejčastější přednášející patřili Jiří Wagner z VÚZORTu Praha (4×), Petr Sladký z MFF UK Praha (4×), Zdeněk Kyncl z FEL ČVUT Praha (3×), Oldřich Kropáč z Výzkumného a zkušebního leteckého ústavu Praha (2×), Jaroslav Podobský z Čs. hudebních nástrojů Hradec Králové (2×) a Josef Kvasnica z MFF UK Praha (2×). Ostatní přednášející měli po jedné přednášce. Z těchto přednášejících lze připomenout alespoň Josefa Nováka a Petra Bažanta (oba z VÚZORTu Praha), Oldřicha Tarabu, Josefa Merhauta, Věru Chalupovou a Rudolfa Báalka (všichni z FEL ČVUT Praha), Jaroslava Němce a Jana Stěničku (oba ze Státního výzkumného ústavu pro stavbu strojů Běchovice), Jana Tomana ze Stavební fakulty ČVUT Praha, Pavla Urbana z Ústavu pro výzkum motorových vozidel Praha, Tomáše Hellmutha z OÚNZ Ústí nad Orlicí, Ladislava Loudu z Institutu hygieny a epidemiologie Praha a Jana Obdržálka z MFF UK Praha.

Pro podzim r. 1982 byl plánován cyklus akustických seminářů na téma Fyzikální akustika ve stavebnictví. V rámci tohoto cyklu se měly konat 4 semináře, ale 20. října se uskutečnil zřejmě pouze první, a to 67. akustický seminář, na kterém Jan Toman a František Vodák ze Stavební fakulty ČVUT v Praze přednesli přednášku *Vliv vlhkosti stavebních materiálů na jejich akustické parametry* [3]. Další semináře v tomto podzimním cyklu se však již podle mně dostupných informací nekonaly (67. seminář je poslední seminář, o kterém je k dispozici podrobný zápis [3]).

Počet účastníků na seminářích se pohyboval od 5 do 40 [3]. Přednášky na seminářích byly zaměřeny na nejrůznější oblasti akustiky a zahrnovaly lineární i nelineární akustiku, ultrazvuk, fyzikální akustiku, akustiku v pevných látkách, akustiku uzavřených prostorů, stavební akustiku, fyziologickou akustiku, snižování hluku, hudební akustiku, akustická měření a přístroje, zpracování řeči, rozpoznávání řeči počítačem a analýzu akustických signálů [3].

Kromě pořádání akustických seminářů se OS Akustika rovněž aktivně podílela na konferencích českých a slovenských fyziků pořádaných v r. 1975 v Liberci

Josef Bartoloměj Slavík (1900–1964), profesor fyziky na Elektrotechnické fakultě ČVUT, přední český akustik, který vychoval celou řadu akustiků podílejících se na činnosti OS Akustika.

» Po roce 1993 již nejsou k dispozici žádné údaje o činnosti OS Akustika. «

Oldřich Taraba (1922–2007), profesor fyziky na Elektrotechnické fakultě ČVUT, přední český akustik zaměřený na ultrazvuk, který vychoval celou řadu akustiků podílejících se na činnosti OS Akustika.

(v sekci Akustika bylo předneseno 5 příspěvků [4]), v r. 1977 v Košicích (v sekci Akustika byly předneseny tři příspěvky [5]), v r. 1979 v Ostravě (v sekci Akustika bylo předneseno osm příspěvků [6]) a v r. 1981 v Praze (na plenárních zasedáních byly předneseny tři přednášky z akustiky a v sekci Akustika bylo předneseno 14 příspěvků [7]). Na dalších konferencích českých a slovenských fyziků se již OS Akustika podle mně dostupných informací samostatně nepodílela, akustické příspěvky byly zařazovány do jiných sekcí.

Počet registrovaných členů OS Akustika se ze sedmnácti v r. 1974 rozrostl na 24 členů v r. 1981. Tento údaj plyne ze statistik členské základny JČSMF [8]. Ve zprávě o činnosti OS Akustika, uveřejněné rovněž v [8], je však uváděn pro rok 1979 počet členů 130. V tomto počtu jsou zřejmě zahrnuti i nečlenové JČSMF. V roce 1981 práci OS Akustika řídil výbor ve složení: Zdeněk Kyncl (Elektrotechnická fakulta ČVUT Praha), Eduard Mazák (Výzkumný ústav inženýrského studia při ČVUT v Praze), Petr Sladký (Matematicko-fyzikální fakulta UK Praha), Jan Stěnička (Státní výzkumný ústav pro stavbu strojů Běchovice), Jiří Šulc – tajemník (Ústav termomechaniky ČSAV Praha), Jan Toman (Stavební fakulta ČVUT Praha) a Jiří Wagner – předseda (VÚZORT Praha) [8].

Jiří Wagner byl hlavním organizátorem akcí OS Akustika pravděpodobně až do druhé poloviny osmdesátých let. V roce 1981 je v adresáři otištěném v publikaci [8] uváděn jako zaměstnavatel Jiřího Wagnera ještě VÚZORT, ale v roce 1988 jsou v adresáři otištěném v publikaci [9] uváděny jako jeho zaměstnavatel Stavební izolace Praha. Pak, zřejmě při odchodu do důchodu (narozen 1927), předal organizaci akcí OS Akustika dalším kolegům. Protože dostupné archivní materiály [3] končí v roce 1982, jsou k novějšímu období informace dostupné již jen ve velmi skromné podobě. Možná se najdou pamětníci, případně nové podklady, které umožní popsat i toto novější období. Nicméně Jiří Wagner patřil i k zakládajícím členům ČsAS, neboť jeho jméno je uvedeno v publikaci [1] v seznamu členů ČsAS. Jako povolání však již zde J. Wagner uvádí „soukromník-důchodce“.

V r. 1988 byl počet členů OS Akustika podle údajů v publikaci [9] roven 59. Tento údaj vyplývá ze statistik členské základny JČSMF [9]. Ve zprávě o činnosti OS Akustika, uveřejněné rovněž v [9], je však uváděn již

počet pracovníků 153. V tomto počtu jsou zřejmě opět zahrnuti i nečlenové JČSMF. Výbor OS Akustika pracoval v roce 1988 ve složení Pavel Janeček – hospodář, Zdeněk Kyncl – místopředseda, Jan Toman – tajemník a Jiří Wagner – předseda [9].

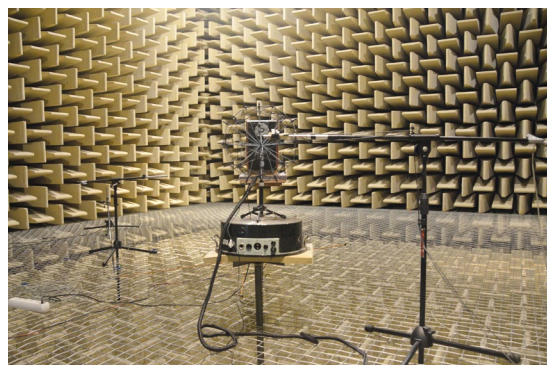
V r. 1993 byl podle údajů v publikaci [10] počet členů OS Akustika již jen 9. Tento údaj opět vyplývá ze statistik členské základny JČSMF [10]. Výbor OS Akustika pracoval v r. 1993 ve složení Zdeněk Kyncl – předseda, Karel Vokurka – člen výboru a Ondřej Jiříček – člen výboru [10]. V roce 1991 byl nejvýznamnější seminář věnován mechanismu tvorby lidského hlasu, v r. 1992 uspořádala OS Akustika tři semináře na téma *Akustická intenzita – teorie a využití*, dále besedu s prof. Tichým z Pensylvánské univerzity o vědecké práci a studiu na amerických vysokých školách a jednodenní seminář (ve spolupráci s TU Zvolen) *Stochastické procesy v akustice*.

Po roce 1993 již nejsou k dispozici žádné údaje o činnosti OS Akustika. Lze pouze předpokládat, že činnost všech členů této skupiny se již zcela přenesla do činnosti v rámci ČsAS.

Cílem tohoto krátkého příspěvku bylo připomenout činnost OS Akustika (a jejího zakládajícího předsedy Jiřího Wagnera), která se v období 1974–1993 významně podílela na odborném životě akustiků v Československu a kterou tak lze považovat za jednu z předchůdkyň ČsAS.

Literatura

- [1] J. Ransdorf, V. Chalupová: „Historie vzniku a rozvoje akustiky v Československu“, Bulletin Československé akustické společnosti (1), 5–7 (1990).
- [2] P. Urban: „Historie dnešní České akustické společnosti, z. s., a jejích akustických seminářů“, in: *90. akustický seminář*, Doksy, 12.–14. 5. 2015. Redakce sborníku: M. Brothánek, R. Svobodová, České vysoké učení technické v Praze, Česká akustická společnost, květen 2015, s. 5–7.
- [3] J. Wagner: Osobní archiv Odborné skupiny 09-Akustika při FVS JČSMF.
- [4] *Sborníky příspěvků ze 4. konference čs. fyziků*. Liberec 1975.
- [5] *Sborníky příspěvků z 5. konference čs. fyziků*. Košice 1977.
- [6] *Sborníky příspěvků z 6. konference čs. fyziků*. Ostrava 1979.
- [7] *Sborníky příspěvků ze 7. konference čs. fyziků*. Praha 1981.
- [8] *Fyzikální vědecká sekce JČSMF a JSMF (seznamy členů a informace o sekcích)*. Vydala Jednota československých matematiků a fyziků ve spolupráci s Fyzikální vědeckou sekcí, editor L. Pátý, 1981.
- [9] *Fyzikální vědecká sekce JČSMF a JSMF (seznamy členů a informace o sekcích)*. Vydala Fyzikální vědecká sekce Jednoty československých matematiků a fyziků, editoři I. Veltruský, J. Staníček, 1988.
- [10] *Fyzikální vědecká sekce JČMF (seznamy členů a informace o sekcích)*. Vydala Fyzikální vědecká sekce Jednoty českých matematiků a fyziků, editoři L. Eckertová, M. Černanský, Praha 1993.

Bezdozvuková komora pro akustická měření na katedře fyziky Elektrotechnické fakulty ČVUT.